

Uzasadnienie Uchwały Komisji Habilitacyjnej w sprawie nadania doktorowi Marcinowi Hlebionkowi stopnia doktora habilitowanego

Doktor Marcin Hlebionek jest absolwentem historii, specjalność archiwalna Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Na tej samej uczelni obronił w roku 2002 rozprawę doktorską pt. „Wielkopolska w okresie rządów Bolesława Pobożnego (1245-1279). Studium polityczno-społeczne”, napisaną pod kierunkiem prof. dra hab. Jana Pakulskiego.

Po uzyskaniu stopnia doktora M. Hlebionek pracował najpierw na stanowisku adiunkta w Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim (Od 2002 do 2005 r.; od 1 X 2003 r. do 1 X 2004 r. pełnił obowiązki kierownika Zakładu Historii Średniowiecznej), następnie był zatrudniony w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy (od 4 V 2005 r. do 31 IX 2008 r.). Od 1 IX 2008 r. jest związany z Zakładem Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w którym pracuje do dzisiaj na stanowisku adiunkta.

Bogaty dorobek naukowy dra Marcina Hlebionka obejmuje zarówno publikacje samoistne, jak i artykuły w czasopismach i pracach zbiorowych. Jest autorem 12 mniej lub bardziej obszernych książek, bardzo licznych artykułów naukowych (92), zarówno drukowanych, jak i opublikowanych za pomocą Internetu. Habilitant jest także aktywnym popularyzatorem historii i ma w swoim dorobku bardzo wiele tekstów popularno-naukowych. Wykaz publikacji uzupełnia kilkanaście inwentarzy archiwalnych, sporządzonych przez dra M. Hlebionka podczas pracy w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy oraz inwentarz luźnych odcisków pieczęci z Biblioteki Kórnickiej PAN. Zainteresowania naukowe Habilitanta obejmują kilka wiodących nurtów, przede wszystkim szeroko rozumianą sfragistykę, archiwistykę, historię średniowiecznej Wielkopolski, a także dzieje „małych Ojczyzn”. Nie wyczerpują one wszystkich efektów Jego aktywności badawczej, która jest bardzo bogata.

Podstawą wniosku o stopień doktora habilitowanego jest seria publikacji pt. „Pieczęć jako obiekt archiwalny”, która stanowi część dorobku sfragistycznego Autora i jednocześnie jest wkładem w rozwój archiwistyki, zwłaszcza metodyki archiwalnej. Celem prowadzonych badań było określenie miejsca zajmowanego przez pieczęć w strukturze zasobu archiwalnego, a także skonstruowanie uniwersalnego formularza opisu tych specyficznych materiałów, pozwalającego na prowadzenie inwentaryzacji niezależnie od czasu powstania oraz formy zachowania pieczęci (odcisk-typariusz-kopia). Wpisują się one w międzynarodowe prace

związane ze stworzeniem zasad archiwalnego opisu pieczęci. Cykl ten obejmuje 2 książki i 15 artykułów, z których poza jednym, opublikowanym w Internecie, pozostałe są w 100 % autorstwa Habilitanta.

W pierwszej ze wskazanych książek, wydanej w roku 2011 pt. „Pieczęcie Piastów kujawskich” przedstawił w przystępny sposób informacje dotyczące zbadanych pieczęci oraz dokonał rekonstrukcji książęcych systemów sfragistycznych na Kujawach. Stanowi ona świadectwo poszukiwań w zakresie uproszczonej formy sfragistycznej pomocy informacyjnej, w której Autor skupił się na konstrukcji opisu obejmującego cechy wspólne dla wszystkich odcisków pochodzących z jednego typariusza. Z kolei druga książka, opublikowana w roku 2012 pt. „Katalog pieczęci przy dokumentach samoistnych w zasobie Archiwum Państwowego w Bydgoszczy” wymagała w ocenie prof. Janusza Tandeckiego „[...] niewątpliwie ogromnego nakładu pracy i dużej erudycji”. Jest pierwszym polskim archiwalnym katalogiem pieczęci, kompleksowo obejmującym wszystkie zabytki wchodzące w skład określonego zbioru i może być potraktowana jako wzorzec dla następnych tego typu publikacji. Zawiera autorskie propozycje klasyfikacji pieczęci i ich opisu archiwalnego.

Przedstawiony do oceny cykl artykułów obejmuje dwie podstawowe kategorie: prace o charakterze bardziej ogólnym, teoretyczno-metodyczne oraz poświęcone konkretnym pieczęciom lub ich zbiorom (królów polskich, pruskich, starostów generalnych Wielkopolski i bydgoskich, ziemi kujawskiej itp.), aczkolwiek także zawierające pewne rozważania teoretyczne.

Badania nad funkcjonowaniem pieczęci jako obiektu archiwalnego oscylują wokół kilku zasadniczych zagadnień. Pierwszy obszar jest związany ze stworzeniem archiwalnego opisu materiałów sfragistycznych. Obejmuje on prace zawierające ocenę polskich wskazówek metodycznych dotyczących opracowania pieczęci, analizę stosowanych formularzy opisu pieczęci, jak i propozycje stworzenia polskiej normy opisu. Wiąże się z tym nurtem kolejne zagadnienie poruszane w tekstach, a dotyczące uporządkowaniu terminologii służącej opisowi. Habilitant zaproponował nowe definicje sfragistyczne, w tym opartą o właściwości funkcjonalne, definicję pieczęci. Kolejny cykl publikacji poświęcił analizie elementów informacyjnych pieczęci, do których zaliczył napisy oraz wyobrażenia napieczątne.

Jak zauważa prof. J. Tandecki: „Wyniki tych badań zostały już częściowo uwzględnione w dotychczasowej praktyce archiwalnej, o czym świadczą efekty pracy powołanego przy NDAP Zespołu Naukowego do spraw przygotowania wskazówek metodycznych do opracowania materiałów sfragistycznych w zasobie archiwów państwowych (jego sekretarzem był M. Hlebionek), który przygotował m. in. normy

archiwalnego opisu pieczęci.”. W ocenie prof. W. Strzyżewskiego: „Reasumując, prace naukowe dra Hlebionka, związane z pieczęciami jako obiektami archiwalnymi, należy uznać za znaczące i prowadzone wielowątkowo”. Podobnie uważa prof. M. Adamczewski: „Przedłożone do oceny publikacje tworzą zwarty, logicznie uporządkowany i wewnętrznie spójny cykl tekstów, które ilustrują etapy zdobywania wiedzy, gromadzenia doświadczeń oraz formułowania konkluzji w ramach osiągnięcia naukowego”.

W pozostałej twórczości Kandydata poświęconej sfragistyce, na pierwszy plan wysuwa się grupa rozpraw, które zostały poświęcone pieczęciom władców Polski od średniowiecza po czasy nowożytne, przy czym szczegółowymi badaniami zostały objęte pochodzące z czasów monarchii elekcyjnej.. Dr M. Hlebionek koncentruje się na kwestiach określenia kształtu monarszego systemu sfragistycznego oraz analizie roli politycznej, społecznej i kulturalnej, jaką pełniły pieczęcie władców Polski.

W dorobku naukowym Kandydata można także wyróżnić inne kierunki zainteresowań. Od początku swojej kariery naukowej zajął się historią Wielkopolski. Prowadzone badania dotyczą przede wszystkim dziejów tej dzielnicy w okresie rozbicia dzielnicowego (m. in. książka „Bolesław Pobożny i Wielkopolska jego czasów”, Avalon 2010, powstała na bazie rozprawy doktorskiej) oraz zachodniej części regionu nadnoteckiego, Trzcianki, Ujścia i Wąlcza. Ważne miejsce w Jego dorobku zajmują prac poświęcone dziejom Kujaw, szczególnie Solca Kujawskiego.

Kolejny nurt badań dra M. Hlebionka obejmuje edytorstwo źródeł historycznych. Opublikował m. in. materiały dotyczące parafii w Solcu Kujawskim, historię waleckiej parafii napisanej przez księdza Jana Ignacego Bocheńskiego, przywileje lokacyjne Trzcianki, fragment katastru fryderycjańskiego dotyczący powiatu waleckiego (współautor), czy wykaz posiadłości ziemskich z powiatu waleckiego.

Na osobną uwagę zasługuje popularyzatorski dorobek Habilitanta, który obejmuje liczne teksty zamieszczone w czasopismach ogólnopolskich, np. „Mówią Wieki”, „Inne Oblicza Historii”, „Wiadomości Historyczne”, a także na stronach internetowych. Warto nadmienić, że Kandydat opracował koncepcję i zrealizował w praktyce wraz z mieszkańcami Trzcianki projekt Wirtualnego Muzeum Trzcianki.

Dr M. Hlebionek jest także aktywnym uczestnikiem życia naukowego. Brał udział w wielu konferencjach krajowych i międzynarodowych, na których wygłosił 26 referatów (w tym 3 w Kijowie), jest członkiem Stowarzyszenia Archiwistów Polskich i Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, a także współpracuje z trzema czasopismami. Pełni funkcję sekretarza redakcji „Archiwisty Polskiego”, jest członkiem rady naukowej czasopisma „Inne

Oblicza Historii” i członkiem rady redakcyjnej „Rocznika Soleckiego”. Pisał recenzje dla „Studiów Źródłoznawczych”, „Archiwisty Polskiego”, czy wydawnictwa „Archiwa-Kancelarie -Zbiory”. Dr M. Hlebionek wspiera aktywnie działalność muzeów regionalnych w Solcu, Czarnkowie, Trzciance, jest także związany z Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Jego badania naukowe mają również wymiar praktyczny. Był sekretarzem zespołu naukowego NDAP, który opracował w roku 2011 projekt „Wskazówek metodycznych do opracowania materiałów sfragistycznych w archiwach państwowych” oraz członkiem międzynarodowego zespołu, przygotowującego środkowoeuropejską wersję słownika sfragistycznego.

Według zgodnej opinii recenzentów i pozostałych członków Komisji Habilitacyjnej osiągnięcia naukowe dra Marcina Hlebionka stanowią znaczący wkład w rozwój historii, zwłaszcza nauk pomocniczych historii i archiwistyki. Habilitant wykazuje się dużą aktywnością naukową, . Jego dorobek zawodowy świadczy, że jest dobrze przygotowany do pełnienia zadań samodzielnego pracownika naukowego.

Prof. Janusz Tandecki stwierdza m. in.: „Dlatego reasumując powyższe uwagi stwierdzam, że ogólna ocena dorobku naukowego dra M. Hlebionka i przedłożonych przez Niego jako osiągnięcia naukowe prac wypada pozytywnie i uzasadnia nadanie Mu stopnia doktora habilitowanego. Uważam też, że Jego wyniki badawcze i dorobek naukowy są znaczące dla rozwoju uprawianych przez Niego dyscyplin naukowych, a Habilitant spełnia wszystkie warunki określone w art. 16 i 17 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. wraz ze zmianami z 2011 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki i z tego względu wnoszę o dopuszczenie Go do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego”.

W podobnym duchu utrzymana jest recenzja prof. Wojciecha Strzyżewskiego: „Dr Marcin Hlebionek należy do niezwykle aktywnych badaczy młodego pokolenia historyków i archiwistów. Bardzo obszerny dorobek naukowy habilitanta obejmujący monografie jak i artykuły, a także cykl publikacji wskazany jako osiągnięcie naukowe „Pieczęć jako obiekt archiwalny” jednoznacznie pozwalają stwierdzić, że dr Marcin Hlebionek spełnia wymogi stawiane samodzielnym pracownikom naukowym. W związku z tym, zgodnie z Ustawą z dnia 14 marca 2003 o stopniach i tytule naukowym wraz z późniejszymi zmianami wprowadzonymi Ustawą z dnia 18 marca 2011 r., wnioskuję o dopuszczenie doktora do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego”.

Z kolei dr hab. Marek Adamczewski, prof. UŁ zauważa, że „Zarówno dotychczasowy dorobek naukowy doktora Marcina Hlebionka, jak i spójny tematycznie cykl tekstów, składający się na osiągnięcie naukowe „Pieczęć jako obiekt archiwalny”, upoważniają mnie

do postawienia wniosku o dopuszczenie doktora Marcina Hlebionka do dalszego etapu postępowania habilitacyjnego”.

Podobne konkluzje zawierają opinie pozostałych członków Komisji Habilitacyjnej: prof. Andrzeja Radziwińskiego, dr hab. Beaty Możejko, prof. UG, dr hab. Wiesławy Kwiatkowskiej, prof. UMK. Komisja Habilitacyjna uważa, że dorobek naukowy oraz działalność organizacyjna i dydaktyczna dra Marcina Hlebionka odpowiadają wymaganiom określonym w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku. W związku z powyższym Komisja podjęła powyższą uchwałę, wnioskując tym samym do Rady Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o nadanie doktorowi Marcinowi Hlebionkowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia.

Prof. dr hab. Tomasz Jasiński – przewodniczący komisji

Dr hab. Wiesława Kwiatkowska, prof. UMK – sekretarz komisji

Prof. dr hab. Wojciech Strzyżewski – recenzent

Prof. dr hab. Janusz Tandecki – recenzent

Dr hab. Marek Adamczewski, prof. UŁ – recenzent

Prof. dr hab. Andrzej Radziwiński – członek komisji

Dr hab. Beata Możejko, prof. UG – członek komisji

The image shows six handwritten signatures in blue ink, each corresponding to a name on the list to the left. The signatures are written over horizontal dotted lines. From top to bottom, the signatures correspond to: Tomasz Jasiński, Wiesława Kwiatkowska, Wojciech Strzyżewski, Janusz Tandecki, Marek Adamczewski, and Beata Możejko.